

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 34 ■ אדר תשנ"ד ■ מרץ 1994

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין

המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברים יקרים,

ב. הכוונות בביהמ"ש אינה משרתת צד כלשהו. נהפוך הוא: אווירה טובה באולם והקפדה על הטקסיות המקובלת עשויים לעתים דווקא להיות לעור לנאשם.

ג. אין להתעלם מהעובדה שלמרבית הצער יש שופטים שסגנון דיבורם כלפי הצדדים יוצר אווירה קשה באולם ומקצין את המתח ביניהם, בעוד שיש שופטים אשר דואגים ליישב מיד את הבנות בין התביעה לסניגוריה ולהחזיר את היחסים ביניהם לפסים ענייניים.

בין ההצעות שהועלו בדיון זה לפתרון המצב היתה הצעה להקים ועדה לבירור תלונות בין חברים המייצגים את התביעה והסניגוריה, אשר מטרתה להסדיר את אי הבנות, ורק אם הדבר לא יצליח, או שהמקרה חמור במיוחד, יועבר העניין לטיפול של ועדת האתיקה. עוד הוצע לקרב את הצדדים ע"י עריכת ימי עיון ומפגשים חברתיים משותפים לסניגורים ולתובעים וכן להגביר את פעילות ההסברה בנושא ע"י פרסומים הולמים ב"עט ואתיקה" ובשאר פרסומי הלשכה.

דבריו באותה ישיבה הדגשתי כי כללי האתיקה המקצועית זהים לכל עורכי הדין ואין שוני בעניין זה לגבי תחום עיסוקו ותמחותו של עורך הדין. איני רואה מקום להצדקה להקים תת ועדה לבירור תלונות לכל מיגור התמחות של עורכי הדין, ברם אני בהחלט מסכים כי יש מקום להגביר את הפעילות החינוכית וההסברתית על מנת לצמצם ככל הניתן את החיכוכים בין חברים הנמצאים במהלך עבודתם המקצועית, משני צדי המתרס.

אין לי ספק שאם נקפיד כולנו על גילוי יחס חברי נאות בעבודת הימים, אם כפרקליטים המייצגים את התביעה, אם כסניגורים ואם כבאי כוח הצדדים בהליכים אחרתים, לא רק שיימנע הצורך בתלונות ודיונים בלתי נעימים בוועדת האתיקה, אלא שגם איכות חייו המקצועיים תשתפר, וכולנו נצא נשכרים מכך.

בברכה,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

יחס חברי בין עורך-דין לעמיתו הוא, כידוע, אחד מיסודותיה של האתיקה המקצועית. לצערנו, לא תמיד נשמרים היחסים החבריים בחיי היום יום והדבר מקבל ביטוי גם בתלונות המגיעות לשולחנה של ועדת האתיקה.

אחד המיגורים היותר רגישים מבחינה זו הינו מיגור עורכי הדין העוסקים בתחום הפלילי, שבו המתחים המקצועיים בין התביעה להגנה נורמים לעתים להתנהגות בלתי חברתית של צד אחד כלפי משנהו.

לא מכבר התקיימה ישיבה מיוחדת של הוועדה לעניינים פליליים במחוז תל-אביב, שבה היה לי הכבוד להשתתף, ואשר הוקדשה כמלואה לעניין היחסים בין אנשי התביעה לסניגורים.

בין השאר נטען בישיבה, כי לעתים נוצר רושם שסניגורים מסויימים פועלים נגד בידי התביעה במקום לפעול נגד האישום עצמו. סניגורים אלה נוקטים ביטויים קיצוניים, כמו - "חברי מטעה את ביהמ"ש", "חברי פועל מתוך שיקולים ואמביציה אישיים", "חברי פועל מתוך שיקולים זרים ומתוך דריפה אישית של הנאשם". הדוברים הוסיפו כי יש מקרים בהם הסניגור מודה עם הנאשם עד כדי כך, שביי התביעה הופך להיות אויבו והוא משתלח בו ללא הרף. לדבריהם הפרקליטות ערה לעובדה שהסניגור צריך "להרשים" את לקוחו ואולי גם את בני משפחתו וחבריו היושבים באולם, זה אולי חלק מה"הצגה", אך יש לשעוה כראות לכבוד המקצוע.

מול טענות אלה, שבאו כצפוי מפייהם של חברינו המשרתים בפרקליטויות ובמשטרה, טענו חברים העובדים כסניגורים כי יש תובעים הפוגעים בסניגור שלא לצורך והופכים את ניהול התיק למלחמה אישית נגד אותו סניגור. עוד הוסיפו כי אין להתעלם ממקרים בהם תובעים אינם מגלים גמישות במקרים של בקשות לדחייה ואינם מוכנים לבוא לקראת הסניגורים גם כאשר מוגשת בקשה על ביסס צדק.

בדיון שהתפתח בנושא נשמעו ההערות הבאות:

א. המנטליות של תושבי ישראל שונה מזו שבעולם המערבי, ולכן "גינתי" הדיון בבתיהמ"ש אצלנו שונים אף הם.

פסק-דין משמעת הרשאי עו"ד המשמש כאפוטרופוס על חסוי להחתימו על צוואה ולמנות עצמו כמבצעה?

העובדות: עורך הדין הנאשם מונה כאפוטרופוס על רכושה של אשה, שהוכרה כחסויה, ובמהלך טיפולו בענייניה הוא החתים אותה על צוואה, על פיה הוא מינה את עצמו כמנהל עזבונה. בכתב הקובלנה שהוגש נגדו לבית הדין המשמעותי המחויי טען הקובל כי "הנאשם ניצל את מעמדו כאפוטרופוס על המנוחה, את תשישתה הפיזית והנפשית ואת העובדה שזמן קצר קודם לכן לקחה תרופות שהייתה תחת השפעתם, וזאת לשם החתמתה על הצוואה הני"ל".

בית הדין המחויי זיכה את הנאשם מן העבירה של התנהגות שאינה הולמת עורך דין, וזאת מחמת הספק, עקב מחל של אי הצגת הצוואה בפני בית הדין. אולם הוא הביע את דעתו כי, "כאשר עו"ד מתמנה כאפוטרופוס על אדם אחר, אין זה נכון להכין עבורו צוואה ולמנות את עצמו כמנהל עזבונו, שכן החסוי אינו בר דעת להכין לעצמו צוואה והוא נתון להשפעה של הזולת".

על פסק דין זה הגיש הקובל ערעור לבית הדין המשמעותי הארצי. במהלך הדיון בערעור הוצגה הצוואה בפני בית הדין הארצי והוא החליט להרשיע את הנאשם, בקובעו: "דעתנו היא כי אין זה יאה שעורך-הדין המשמש כאפוטרופוס, יערוך צוואה בעבור החסויה ככלל, ובמיוחד לא צוואה בה היא ממנה את עצמו כמבצע הצוואה. ממנה את עצמו כמבצע הצוואה.

"למוטר לציין כי קיים חשש להשפעה של אפוטרופוס על החסוי אשר על רכושו הוא מופקד, ויחסי תלות אלה מעצם טבעם, די בהם כדי לקבוע כי מעשה זה אינו הולם.

"ברם, הואיל ועד היום לא נקבעה הלכה פסוקה בענין זה, הרי שחרף העובדה שאנו רואים במעשהו זה של הנאשם מעשה שאינו הולם, אין אנו גוזרים עליו עונש בגין אישום זה, ומסתפקים אנו בהרשעתו כלבד".

על פס"ד זה ערער הנאשם לביהמ"ש העליון.

החלטת בית המשפט העליון: "לטענת המערער לא היה פסול בהתנהגותו בכך כי ערך את הצוואה, שבה נתמנה מנהל עזבונו, שעה ששימש אפוטרופוס למצוה שהייתה חסויה, מה עוד כי הצוואה נעשתה בפני שופט.

"סעיף 33א(3) לחוק הכשרות המשפטית

האפוטרופוסות, תשכ"ב-1962 מקנה לבית-המשפט סמכות למנות אפוטרופוס לפסול-דין. ואילו סעיף 33א(4) מאפשר מינוי אפוטרופוס "לאדם אחר שאינו יכול, דרך קבע או דרך ארעי, לדאוג לענייניו, כולם או מקצתם, ואין מי שמוסמך או מוכן לדאוג להם במקומם".

בעניינו לא נתברר על שום מה נתמנה המערער אפוטרופוס לחסויה, ולא הובאה כל ראיה על "חשישותה הפיזית והנפשית", כאמור בקובלנה. אולם ניתן להבין מן הקובלנה כי המינוי נעשה במסגרת סעיף 33א(4) לחוק הני"ל.

בהתחשב בכך הרי שהחסויה הייתה כשרה לעשות את הצוואה, ולא זו בלבד אלא חזקה עליה שידעה להבחין בטיבה של הצוואה. שכן נעשתה הצוואה בפני שופט, על פי סעיף 22 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, אשר דורש מן השופט שלפניו נעשית הצוואה, בין היתר, לקרוא את דברי הצוואה בפני המצווה, ועל המצווה להצהיר שזו צוואתו.

אולם השאלה בעניינו אינה אם מינוי המערער כמנהל עזבונו נעשה על דעת המצווה-החסויה, אלא אם "אין זה יאה שעורך-הדין המשמש כאפוטרופוס, יערוך צוואה בעבור החסויה ככלל, ובמיוחד לא צוואה בה היא ממנה אותו כמבצע הצוואה", כפי שקבע בית הדין המשמעותי הארצי:

אכן בין האפוטרופוס ובין החסוי, אף שאינו פסול דין, עלולים להוציא יחסי תלות. שכן האפוטרופוס הוא המוציא והמביא עבור החסוי, והוא זה שמופקד לדאוג לענייניו.

אין לנכח כי מצב דברים זה מעלה את החשש, עליו עמד בית הדין המשמעותי הארצי, שמא קביעת החסוי בצוואתו כי האפוטרופוס יאה מנהל עזבונו, על אף שנעשתה מרצונו של החסוי, הנה תולדה של יחסי התלות שנוצרו ביניהם. מאידך גיסא, לא מן הנמנע הוא כי אישיותו של האפוטרופוס, כישוריו, מסירותו, ודרך טיפולו בענייניו של החסוי, הם ששבו את לבו של האחרון, והם שהביאוו לקבוע בצוואה את האפוטרופוס כמנהל עזבונו. זאת על אף התלות, ואפשר בגללה של התלות, אשר נתנה בידי החסוי הזדמנות לעמוד על כל הטוב שבאפוטרופוס... וכשם שעל פי הנחה זו אין פסול שחסוי יקבע בצוואתו את אפוטרופסו שאינו עורך-דין, כמנהל עזבונו, כך הוא בוודאי הדין כשהאפוטרופוס הוא עורך-דין, אשר את בחירתו כמנהל עזבונו ניתן לראות כבחירה "טבעית" מצד החסוי, כפועל יוצא ממעמדו של עורך-הדין בציבור, וכמי שמיומנותו המקצועית מעניקה לו עדיפות בתפקיד זה על אחר. גישה זו אכן מוצאת לא פעם את ביטויה בכך כי עושה צוואה מעדיף למנות כמנהל עזבונו דווקא את עורך-דינו שערך עבורו את הצוואה, מתוך הערכה אישית ומקצועית כלפיו. על

שום מה ייגרע, אם כן, חלקו של חסוי (שאינו פסול דין), עד שלא יוכל למנות עורך-דין שהוא גם אפטרופסו, כמנהל עזבונו? וזאת יש לזכור, אין מדובר במי שערך צוואה והוא גם נהנה על פיה (ראה סעיף 35 לחוק הירושה), שלבני ישנה מעין הנחה החלטה כי השפיע שלא כדין על המצווה (ע"א 851/79, 160/80 בנדל נ' בנדל, פ"ד להנ"ל 101, 109). עניין לנו במנהל עזבון המתמנה על ידי בית המשפט, שבידו לא למנות אף את מי שקבע המירש בצוואתו כמנהל עזבונו, אם שוכנע, "מטעמים שיירשמו, שיש סיבות מיוחדות שלא למנותו" (סעיף 81 לחוק הירושה), ואף אם ניתמנה נתונות פעולותיו לפיקוחו של בית המשפט.

עד כאן באשר לעצם עריכת הצוואה וקביעת המנוחה בה כי המערער יהא מנהל העזבון. שונים הם הדברים בכל הנוגע לחובתו של עורך-הדין במקרה כזה כלפי בית המשפט בעת הדיון באישור הצוואה, ולפחות בעת שנתמנה מנהל העזבון, על מנת שיהא בידי בית המשפט לשקול אם ייש סיבות מיוחדות שלא למנותו, כאמור בסעיף 81 לחוק הירושה. זאת כיוון שמן הצוואה עצמה לא ניתן לעמוד על היותה של המנוחה חסויה, וכי המערער, שנקבע בצוואה כמנהל עזבון, הוא אפטרופוסה. מחובתו של המערער היה לידע את בית המשפט בכך, במסגרת החובה שחב בה עורך-דין כלפי בית המשפט, לגלות לפניו את העובדות כולן, שיש בהן להשפיע על החלטתו, ובכך לעזור "לבית המשפט לעשות משפט" (כחובתו של עורך-דין בסעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961). בחובה זו לא עמד המערער, ומכאן שהרשעתו בעבירת משמעת לפי סעיף 136 לחוק לשכת עורכי הדין, אמורה היתה לעמוד על כנה, אילו הואשם בהפרתה של אותה חובה. משלא הואשם ולא הורשע בכך, והדיון לא סב על הפרת החובה האמורה כלפי בית המשפט, וממילא לא ניתנה למערער הודמנות סבירה והוגנת להתגונן נגד אשמה כזאת, אין לנו אלא לקבל את ערעורו ולזכותו מן העבירה בה הורשע.

(על"ע 2156/93 פלוני נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בת"א; בהרכב כב' השופט א. גולדברג, כב' השופט מ. חשין, כב' השופט צ. טל, פס"ד מיום 9.1.94.)

תזכורת

"כתבות הפרופיל" על

משרדי עורכי דין - עבירה

לכאורה על כללי האתיקה

לוועד האתיקה ממשיכות להגיע פניות רבות

מעורכי דין, הבאים בטרוניה הכיזד הוועדה אינה נוקטת צעדים להפסקת התופעה של פרסום "כתבות הפרופיל" בעתונות על משרדי עורכי דין. בכתבות אלה מתפרסמים פרטים המהווים לכאורה עבירה על הכללים בדבר איסור עשיית פרסומת עצמית, כגון רשימת לקוחות, תחומי מומחיות של המשרד וכיו"ב.

יו"ר ועדת האתיקה, עו"ד עמוס נצר, ביקש לחזור ולהדגיש כי נושא "כתבות הפרופיל" המתפרסמות בעתון "מערבי" בקביעות זה תקופה ארוכה, הובא לדיון עקרוני בוועדת האתיקה הארצית. בוועדה זו נתקבלה החלטה, ולפיה: "בכל אחת מכתבות אלה מצוי מידע אשר על פני הדברים נראה כי לא יכול היה להגיע לכתב אלא אם סופק ע"י עורך הדין הנוגע בדבר או מטעמו. אספקת מידע כזה היא עבירה לכאורה על כללי האתיקה. הוועדים המחוזיים יפנו לחברים המעורבים בכתבות אלה כדי לקבל את תגובתם הסטטוטורית וישקלו העמדה לדין משמעתי".

ועדת האתיקה של מחוז תל-אביב פועלת זה מכבר על פי החלטה זו. הוועדה דרשה, וקיבלה, תגובות מעורכי הדין שמשרדיהם שימשו נושא לכתבות הפרופיל הללו, ונגד אחדים מהם כבר נפתחו הליכים בבית הדין המשמעתי.

יו"ר ועדת האתיקה חוזר ומבקש מן החברים להימנע מלהעמיד את עצמם במצב הלא נעים שבו יהיה צורך בהגשת קובלנות משמעטיות לבית הדין, עקב שיתוף פעולה מצדם בפרסום הכתבות הללו, הפוגעות באופן בוטה באיסורים על עשיית פרסומת עצמית.

עו"ד ועמיתו למקצוע

הוראת הלקוח גוברת

על הבקשה החברית

להסכים לביטול פס"ד

שניתן במעמד צד אחד

העובדות: עו"ד הגיש בשם לקוחו תביעה לתשלום סכום כספי נגד חברה מסחרית. הנתבע נקט בצעדים שונים כדי לגרום לסחבת בדיונים ובמהלכם ניתן נגדו פס"ד בהעדר הנתבע, אשר בוטל אחר כך. ב"כ הנתבע הגיש בקשה לדחיית הדיון אשר ב"כ התובע הסכים לה, אולם כבועד החדש שוב לא היה ייצוג מטעם הנתבע וניתן נגדו פסק-דין.

בפנייתו לוועדת האתיקה כותב ב"כ התובע: "קיבלתי הוראות ממרשי לפתוח בהליכי הוצאה לפועל לביצוע פסק הדין שניתן לזכותם, ברם ב"כ הנתבע פנה אלי שוב וביקש את הסכמתי לביטול

פסק הדין שניתן בהעדרו, תוך שהוא מבקש ממני לנלות גישה חברית כלפיו. האומנם עלי להעדיף את בקשתו על הוראת מרשי?

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, על אף חשיבות הכלל המחייב את עורך הדין לנלות בכל עת גישה חברית כלפי עמיתיו למקצוע, הרי חובת הנאמנות ללקוחו מחייבת אותו שלא להסכים לבקשה שתוצאותיה עלולות לפגוע באינטרס של הלקוח. במקרה דנן, התרשל ב"כ הנתבע שלא הופיע לדיונים, ועל כן בהחלט יש מקום שלא להסכים לבקשה לביטול פסק הדין שניתן במעמד צד אחד. [8352].

שכר טירחה

עו"ד אינו רשאי להתנות בהסכם קבלת עמלה בגין מציאת משקיעים

העובדות: ועדת האתיקה נדרשה לחוות את דעתה על מסמך הנושא את הכותרת "עקרונות הסכם לגיוס משקיעים", שנועד לצורך התקשרות משרד עורכי דין עם יזמים. ההסכם קובע שתפקיד המשרד למצוא משקיעים ליום, ואם יצליח בכך יקבל אחוזים מההשקעה (8% בגין השקעה של 500 אלף דולר, 6% בגין מציאת משקיע לסכום גבוה יותר וכיו"ב). כמו כן קובע ההסכם את חובת היוזם לשלם למשרד עורכי הדין את הוצאותיהם בגין הפעולות למציאת משקיעים.

עורך הדין שפנה לוועדה לקבלת חו"ד שואל: האם ההסכם הג"ל עולה בקנה אחד עם כללי האתיקה המקצועית?

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה נוסח ההסכם הג"ל אינו עולה בקנה אחד עם כללי האתיקה החלים על עורך דין, שכן משמעותו היא שעורך הדין המתקשר בהסכם אמור לקבל שכר טירחה בגין פעולת תיווך, עיסוק האסור על עורך-דין. [7034].

עו"ד כנאמן

חובה להקפיד על קבלת כתב הוראות מפורט בעת קבלת נאמנות

העובדות: עו"ד כותב לוועדת האתיקה: "לפני מספר שנים ערכתי עבור שני צדדים הסכם

לשכירת ציוד תעשייתי. ייצגתי בעסקה זו רק את אחד הצדדים. הצדדים מינו אותי כנאמן לצורך אחזקת שטרי הבטחון בידי. כעת יש בין הצדדים מחלוקת, ואחד מהם פנה אלי וביקש את השטרות על מנת לבצעם בהוצאה-לפועל.

"נפגשתי עם שני הצדדים ושמעתי את טענותיהם. התברר לי כי מדובר במחלוקת עובדתית ואני מתקשה להחליט גרסת מי מהצדדים מקובלת עלי. חוזה השכירות אינו קובע כל הוראות באשר לתפקידי כנאמן, פרט לציון העובדה שהנני אחוז בשטרות כנאמנות.

"שאלתי היא האם סירובי ליתן החלטה בענין, שכן, להשקפתי עלי ליתן החלטה שיפוטית (ולכן לא הוסמכתי ולא הוכשרתי) הינו מוצדק, והאם עלי להפנות את הצדדים למצות סעדס בבית המשפט או בבוררות?"

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה בדיעה כי בנסיבות המתוארות לעיל על עורך הדין לפנות לבית המשפט בבקשה של טען-ביניים ולפעול לפי החלטת בית המשפט. עם זאת רואה הוועדה לנכון לחזור ולהדגיש כי עורך-דין המקבל על עצמו תפקיד של נאמן חייב להקפיד על קבלת כתב הוראות מפורט מן הצדדים, ולא להסתפק בהצהרה כללית בדבר מינויו כנאמן. [8145].

עו"ד ולקוחו

סניגור ממונה המבקש להתפטר ולייצג את הנאשם באופן פרטי – חייב באישור ביהמ"ש

העובדות: עורך דין מונה כסניגור מטעם המדינה לנאשם שהגיש ערעור לבית המשפט העליון. משפחתו של הנאשם והנאשם עצמו פנו אל עורך-הדין, סמוך לאחר המינוי, וביקשוהו כי ייצג את המערער בערעור כסניגור פרטי ולא כסניגור ממונה.

במנייה לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: "האם מותר לי לבקש את התפטרותי מייצוג הנאשם כסניגור ממונה ולאפשר לי לייצגו כסניגור פרטי? ולחילופין: האם מותר לי לקבל את ייצוג הנאשם באופן פרטי ועקב כך לא לבקש ולא לקבל שכר טירחה מטעם המדינה?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, עורך דין שמונה מטעם בית המשפט כסניגור לנאשם אינו רשאי להתפטר מן הייצוג, או לשנות את מעמדו כלפי הנאשם, אלא באישור בית המשפט. 823.